Aivaras POŽAITIS

LAIMĖS PARDAVĖJAS

Birštonas, 2020

Iliuzija

Žiūri į veidrodį - matai save,
Viskas yra taip, kaip ir atrodo.
Nors ištikrųjų - ne,- tai
atspindys
Tai tik iliuzija,-
Ji tikro tavo grožio neparodo,
Tikk lūžusi šviesa stikle,-
Sukūrusi visą šią apgaulę.

VIENOJE veidrodžių, tiksliau, veidrodžių rėmų dirbtuvėje... (Jie patys negamino veidrodžių. Veidrodžius pagal užsakymą gamino

Veidrodžių Meistras. Jie tik įstatydavo juos į rėmą) darbavosi Laimės Pardavėjas. Kartu su Pameistriu, į rėmą statė veidrodinį stiklą. Dirbtuvėje rėmų būta įvairių: ir mažų, ir didelių, ir kreivų, ir labai kreivų… Jie negamindavo veidrodžių, nes jie nebuvo paprasti. Tokiems veidrodžiams pagaminti reikėjo daug išmanymo, kantrybės ir kruopštaus rankų darbo.

Įgaubti, įdubę, ištįsę, klijuoti, suklijuoti – kartais sunkiai nusakomų formų, tad ir tikėtis nereikia, jog toks veidrodis neiškraipys vaizdo… Bet kasgi norėtų pirkti tokius kreivus veidrodžius? Jei veidrodžiai buvo tokie nestandartiniai, vadinasi juos ir turėti pirkti tokie nestandartiniai žmonės… įvairūs vaikų parkai, cirkininkai, iliuzijų namai… Visame pasaulyje, juos graibstyte graibstydavo. Mat, visiems jų teikiami atvaizdai sukeldavo daug juoko. Dėl to jį ir vadino Laimės Pardavėju. Jis irgi juokaudavęs, jog prekiauja laime. Dėl to taip jį vadinsime ir mes.

Pats Laimės Pardavėjas nemėgo, kai kas nors sakydavo, kad jie gamina veidrodžius. “Tik viską surenkame į visumą”. Kartu su savo Pameistriu, jie tik įstatydavo veidrodinį stiklą į rankų darbo rėmą.

Jie patys raižydavo, šlifuodavo, tekindavo, skaptuodavo, ko tik nedarė – puošė rėmus gėlių žiedais, visokiom pabaisom ir pabaisiukais. Tik tos pabaisos ir pabaisiaukai visai nebuvo baisūs… Jie buvo baisiai juokingi. “Jei jau juoktis, tai

jau juoktis iki galo”, - sakydavo Laimės Pardavėjas. O jei drožinėjant kokį velniūkštį, medis sutrūkdavo, klientų buvo tik dar labiau vertinamas.

- Rankų darbas, - aikščiodavo jie.

Veidrodžių Laimės Pardavėjo dirbtuvėje buvo ant sienų, ant lubų, pastatytų grupėmis arba pavieniui. Tik ant grindų nebuvo, kad stiklas neskiltų nuo spaudimo. Be to, vėsu vaikščioti basomis. Vos tik suruošę veidrodį, jie iškart jį uždengdavo storu tamsiu audeklu tam, kad nepasiklystų, tam, kad neapsvaigtų galva.

Kartais jie restauruodavo savo senus rėmus – vaikai mėgo čiupinėti medines pabaisų galvas. Ypač jų mėgiamiausia buvo Hidra, kurią įsigyjo vienas Iliuzijų muziejus Berlyne. O kartais kokio lankytojo galvai susikus, tekdavo pakeisti ir veidrodžius.

Laimės Pardavėjas turėjo savitą pasaulėžiūrą, kuri savaime suprantama, sukosi tik apie veidrodžius, kad ir štai:

- Veidrodis atsirado tik todėl, kad žmonės labai norėjo pasižiūrėti į save, tačiau net žiūrėdami į veidrodį, nematome kaip atrodome. Tačiau kiekvienas it koks veidrodis matome vienas kitą...

Pameistrys… Nors ir ne pagrindinis veikėjas.. Net ir istorija, vadinasi “Laimės Pardavėjas”, o “Pameistrys”, jis vis vien kažką reiškia, tad apie jį nė žodėliu neužsiminti tolygu išbraukti gabalą istorijos. Pameistrys - jaunas vaikinas, užklydęs į dirbtuves netikėtai ir visai ne savo noru, bet savo noru jose pasilikęs.…

Bengalų cirko direktorius Adalahala Achalalala vos tik išgirdęs apie tokias dirbtuves, iškart tvirtai nusprendė, jog reikia veidrodžio. Atvyko vienas. Pavaikštinėjo, pavaikštinėjo. Aikščiojo iš nuostabos. Tiesa, tylėdamas. Aikščiojo vidumi. Norėjo likti santūrus. Tik ėjo pasiramščiuodamas sunkia geležine lazda, kuri užsibaigė sidabriniu bumbulu. Ši tauškėjo į grindis. Dirbtuvės aidėjo. Laimės Pardavėjas darbavosi kitame dirbtuvių gale. Tiek buvo įsitraukęs į angeliuko sparnų drožybą, kad Bengalų cirkininko nepastebėjo…

Adalaha tiek susižavėjo vienu ąžuoliniu rėmu, jog nusprendė lazda atsargiai pakelti adeklo kampą. Atkelė lazdos galu. Bet audeklas visai nuslinko nuo veidrodžio. Pasigirdo duslus garsas. Laimės Pardavėjas atsitraukė nuo savo darbo. Tik dabar pastebėjo prašalaitį. Adalaha net atšoko nuo ten pamatyto vaizdo.

- Baisiai rodo, - pasakė Adalaha.

- Bet tik rodo, - atsikirto Laimės Pardavėjas.

Jie abu trumpam nutils.

Adahala atydžiau pasižiūrės į veidrodį. Panašių monų, jis buvo matęs kituose cirkuose ir teatralų sueigose, bet taip, kad išsigąstų

– niekuomet! Veidrodis iškraipė visas jo kūno proporcijas. Ausys panšėjo į ragus negu ausis. Kiek patylėjęs pamosikavo lazda ir sušuko:

- Mūsų cirkui būtent to ir reikia!

Pasijautęs nejaukiai. Nuleido lazdą ir kukliai pridūrė:

- Vaikus pagąsdint…

Laimės Pardavėjas vienas mėgino atkelti veidrodį ir nuneštį jį į cirkininko automobilį. Bet šis buvo baisi sunkenybė. Ąžuolinis…

- Atsivesiu pagalbos, - sušuko Adalahada.

Pasišokinėdamas iš džiaugsmo, išbėgo per duris

Toji, vadinamoji pagalba ir buvo Pameistrys. Dar ne Pameistrys, bet suprantant apie ką kalbame. Atėjo sliūkindamas. Didelis džiaugsmas dėdės daiktus nešioti….

Bet jam čia taip patiko, jog ėmė nuiminėti visus audeklus nuo veidrodžių ir juos apžiūrinėti… Bėgiojo ratais po dirbtuves. Kol… paklydo. Laimės Pardavėjas jo nepastebėjo. Dailino savo drožinį.

Adelahada įžengė paskui, kiek atsilikęs. Bet pamatęs, jog visi veidrodžiai atidengti, toliau žengti pabijojo. Laimės Pardavėjas priėjo prie Adelahados.

- Manau, kad ten kažkur yra mano sūnėnas, - pirštu į veidrodžių krūvą parodė Bengalų cirko direktorius. – Mūsų giminėj įprasta pasiklysti… Aš pasiklydau cirke…

- Tuoj, - tepasakė Laimės Pardavėjas.

Nuėjo į gretimą kambarį. Atsinešė siūlų špūlę. Adelahada į jį metė keistą žvilsgnį. Atrodo nustebęs.

- O kaip kitaip? – lyg teisindamas, lyg geraširdiškai pasakė Laimės Pardavėjas

Sūnėnas buvo išgelbėtas. Veidrodis pristatytas. Bet sūnėnas daugiau nebenorėjo dirbti Bengalų cirke. Taip ir pasiliko Laimės Pardavėjo Pameistriu. Adalahada tam nė kiek neprieštaravo.

- Mūsų giminėj įprasta pasiklysti… Aš taip paklydau cirke…

Ir išėjo per duris, didžiuodamasis savo nauju pirkiniu.

Galima įtarti, jog panašių istorijų Laimės Pardavėjo dirbtuvėse pasitaikydavo neretai. Bet apsistokime tik ties viena, nes ši šiek tiek kitokia…

Po dviejų metų nuo Adalahados vizito, per dirbtuvės duris įžengė senyva moteriškė. Vilkėjo juoda suknia. Net žemę braukia. Jos akys buvo didelės, skavrbios. Aiškiai, neseniai mačiusios mirtį…. Rankose laikė spalvotų žiedų puokštę. Nedidukę. Galima spėti, jog nepriklausė tipiniam Laimės Pardavėjo klientų ratui. Ir nebūtumę suklydę…

Jei užsiemęs Laimės Pardavėjas ne visados pastebėdavo, kas užeina į jo dirbtuves. Šįkart nuo darbo, atsitraukė jai vos tik užėjus per duris.

- Ko jums reikia? – sumišo Laimės Pardavėjas

Moteriškė tylėjo ir neatsakė. Pasivaikščiojo po dirbtuvę.

- Man reikia veidrodžio, - ryžtingai atsakė
- Mūsų veidrodžiai nekasdienio naudojimo… Jie iškraipo vaizdą. Dar turime veidrodžių sudėtų iš daug mažų veidrodėlių. Tokiuose vienas žmogus atsispindi kaip visa minia, bet to vaizdo nesulieja į vienumą, o suskaldo į daug paskirų pavidalų. Vaizdas juose panašiausias į neiškraipytą, bet ilgai žiūrint gali susisukti galva, - paaiškino Laimės Pardavėjas.

Ji vaikštinėjo po dirbtuves, kėlinėjo audeklą. Grožėjosi. Bet priešingai nei Pameistrys pirmojo vizito metu, audeklų nenumetinėjo ant žemės.

- Norėčiau turėti tokius rėmus, - tarė ryžtingai. – Kiek už juos norėtumėt?

- Jie jau nupirkti. Ketvirtadienį atvyks paimti

- Jūs Laimės Pardavėjas, ar negalite ir man parduoti saują laimės? – tarė, pirštais glostydama mažus dievybės ar pabaisiūkčio pirščiukus. Sunku teapsakyti. – Juk galėtumėte pagaminti dar vienus tokius pačius rėmus?

Laimės Pardavėjas ir Pameistrys jau kitą dieną ėmėsi darbo. Tokį rėmą pagaminti užtrukdavo mažiausiai penkias-šešias savaites. Ir reikėjo pačios geriausios turimos medienos.

Su moteriške, buvo susitarta, jog Laimės Pardavėjas nedės kreivo veidrodžio. Ji geriau jam duosianti tiesų. Ir gerai. Galvojo Laimės Pardavėjas. Tokį stiklą, kokį jis dėjo į jau pagamintus rėmus, Veidrodžių Meistras atsisakė daugiau gaminti. Paprastai tariant, Laimės Pardavėjas žodžiais nusakydavo jam, kokias formas reikia išgauti. Derindavo prie kiekvieno rėmo individualiai. Tačiau, kaip rėmams parinkdavo tokius veidrodžių formas nežinojo.

Keletą savaičių drožinėjo visokius padarus, kol pabaigė rėmą. Moteriškė žadėjo atgabenti rėmą. Vedrodis tiko rėmui. Rėmas tiko veidrodžiui. Tai ir svarbiausia. Bet kiek vargo patyrė Pameistrys ir Laimės Pardavėjas, kol jį ten įstatė. Trukdė Laimės Pardavėjo drožiniai. Reikėjo žiūrėti, jog nenudausižytų kraštai. Kai veidrodį suleido į rėmą. Jie sužiūro vienas į kitą. Ir atsikvėpė.

Moteriškė pasižiūrėjo į veidrodį. Pečius apsigobė megziniuota skara. Vos tik pamačius savo atvaizdą, jos akys sušvito. Tarsi ugnis užsidegė. Mažytė. Pačiame vyzdyje. Ir silpna savo šviesa nusšvietė dirbtuvių kamputį. Pasigirdo traškesys. Toks eižėjantis garsas. Per veidrodį išilgai nuėjo įskilimas. Veidrodis skilo į dvi dalis. Ugnelė užgeso.

- Tučtuojau turite tai sutvarkyti. Aš sumokėsiu, - pasakė ji, persimetė skarą

- Reikės naujo veidrodžio

- Aš už viską sumokėsiu, - vis pasišniždom kartojo

Jai išėjus, Laimės Pardavėjas ir Pameistrys pasiliko dirbtuvėje vienui vieni. Bandė atsargiai išimti šipulius. Pameistrys norėjo platuku. Bet Laimės Pardavėjas nenorėjo susikruvinti rankų, renkant pabirusias šukes. Nors tai truko daug laiko ir reikėjo daug kantrybės, galop, jiems pavyko. Savotiškai triumfuodami išėjo pirkti kito veidrodžio.

Nesisekė.

Skilo veidrodis po veidrodžio.

Laimės Pardavėjui dar niekados taip nebuvo nutikę. Jog veidrodžio stiklas netiktų rėmui. Kaip meistras jis pažinojo savo įrankius ir jų kalbą suprato. Ir tai būtent rėmas jam ir norėjo pasakyti.

Laimės Pardavėjas nenorėjo apvilti savo klientės. Nors kaip supratome, jis ją buvo įspėjęs, kad taip gali nutikti, nes jis Laimės Pardavėjas gamina rėmus tik kreiviems veidrodžiams.

Po keletos savaičių, jie vis dėl to, nusprendė kreiptis į Veidrodžių Meistrą, kad pagamintų atsisakytos formos veidrodį. Šis pasikrapštė pakaušį ir pasakė:

- Duosiu įrankius, suteiksiu reagentus, darysitės patys.

- Ačiū, tau gerasis, meistre, - padėkojo Laimės Pardavėjas.

Savo kailiu jiems teko patirti, kodėl Veidrodžių Meistras atsisakė gaminti tą formą, bet vis vien nepasidavė.

Visaip šildė ir lipdė krūvon stiklo gabaliukus, Veidrodžių Meistro iš šono padedami. Šis turėjo ir kitų užsakymų. Juk dirbo ne vien pagal keistus Laimės Pardavėjo užsakymus. Bet vis vien, nors ir atsisakęs tos formos, padėjo duetui patarimais.

Kelias dienas be ilgesnės pertraukos, jie surinkinėjo veidrodžio formą. Nei Laimės Pardavėjas, nei Veidrodžių Meistras tikslios formos ar gaunamo atspindžio prisiminti niekaip negalėjo. Nei brėžinių, nei užrašų nebuvo… Nebuvo. Pameistrys bėgiojo pirmyn atgal, mat, Laimės Pardavėjas jam buvo patikėjęs milimetrine juosta išmatuoti rėmo vidinę dalį. Vėliau vis tikslinti savo matavimus, nes medis kiek susotraukdavo, kiek atsileisdavo, priklausomai nuo santikinio drėgmės dydžio. Be to, Laimės Pradavėjas norėjo būti dėl visko tikras.

Kai forma jau gatava, atėjo laikas pilti skystį. Šis suregavęs su stiklu, pavirsta plėvele ir taip atsiranda veidrodis.

Atsargiai Pameistrys ir Laimės Pardavėjas pernešė veidrodį į savo dirbtuvę. Ėmėsi visų saugumo ir atsargumo priemonių. Vežė didesniu kroviniu automobiliu, apkaišę šienu ir paguldė ant minštų pagalvių. Laimės Pardavėjas iki šiol nežino kaip Veidrodžių Meistras jam pristatydavo veidrodžius. Niekada neklausė. O net ir nepagalvojo…

Veidrodis į rėmą įstatytas. Moteriškei pranešta. Laimės Pardavėjas ir Pameistrys laukia jos atvykimo.

Moteriškė atvyko jau kita dieną. Laimės Pardavėjęs veidrodį buvo apvilkęs storu juodu audeklu ir stengėsi neleisti, kad moteriškė jį apžiūrėtųl

- Aš noriu! – ji suspigo

Ji kišo ranką po audeklu, bet Laimės Pardavėjas rankos gestu ją sudrausmino. Ji piktai pažiūrėjo į Laimės Pardavėją ir pasakė:

- Aš sumokėjau!

Po šito Laimės Pardavėjas nusileido. Nuėmusi audeklą, moteriškė negalėjo patikėti tuo, ką matė... Veidas atrodė nei šioks, nei toks, keturios akys, kyšo ragai.... Sugriaudėjo juokas...

Moteriškei net ašaros iš akių sruvo. Juokėsi keletą minučių. Visą tą laiką Laimės Pardavėjas ir Pameistrys stovėjo tylėdami. Moteriškė vis nustodavo, bet tik nustojosi vėl imdavo prunkšti. Kiekvienąkart vis didesne banga. Juokas – tai banga, o bangos nesustabdysi. Reikia laukti, kol atslūgs.

- Ką jūs padarėt iš manęs, - sakė sunkiai per juoką tardama žodžius. – Taip net geriau nei norėjau. O tai anūkams, bus juoko...

Veidrodis buvo pristatytas į moteriškės namą už miesto – pajūryje. Kaip ir moteriškė tikėjosi, veidrodis labai patiko jos anūkams. Taip patiko, jog po kelių dienų jį reikėjo rakinti kambaryje. Bet nemanykite, jog istorija čia ir pasibaigia. Toli gražu, ne... Ji dar tik prasideda...

Po dešimties dienų... Kodėl po dešimties dienų? Nei Laimės Pardavėjas, nei Pameistrys negalėjo pasakyti... Taigi, po dešimties dienų, moteriškė vėl apsilankė Laimės Pardavėjo dirbtuvėse. Pameistrys įtariamai į ją sužiuro. Ji atrodė pikta ir labai suirzusi. Priebėgo prie Laimės Pardavėjo. Pradėjo jį daužyti savo gležna ranka.

- Pasiimkite tą savo veidrodį! Man jo nereikia, nereikia, nereikia!

Laimės Pardavėjui toks elgesys pasirodė mažų mažiausiai keistas... Juk tą dieną, kai atsiėmė veidrodį, moteriškė atrodė laiminga, kas pateisino jo vardą.

- Nereikia! Man jo nereikia! – vis šaukė. – Kiekvieną dieną, kai pasižiūriu į jį mano raukšlės vis gilesnės ir baisesnės. Ten demonas, o ne žmogus!
- Įspėjau, jog tas veidrodis iškreipia vaizdą.
- Tai duokit man kitą!
- Visi mūsų veidrodžiai iškreipia vaizdą. Kiekvienas vis savaip, - įsiterpė Pameistrys.

Laimės Pardavėjas apie veidrodžius išmanė labai daug: apie jų gamybą, fizikine savybes, bet nežinojo ką pasakyti žmogui, kuriam nepatiko tai, ką rodė veidrodžiai. Tad tarė:

- Žmogus iš tikrųjų, negali pamatyti savo veido veidrodyje, nei mūsiškiame, nei bet kuriame kitame. Tai jau yra kitas veidas.
- Tai duokit kitą, kuriame galėčiau pamatyti save, - kūkčiojo moteriškė.

Vienuoliktą dieną moteriškė grąžino veidrodį į Laimės Pardavėjo dirbtuves. Bet vargai ties tuo tik prasidėjo.

Jie susitarė, jog Laimės Pardavėjas ir Pameistrys sutvarkys savo paliktą broką. Tokių brokų taisymų per Laimės Pardavėjo metus pasitaikė nedaug. Čia buvo pirmasis. Jam niekada neteko taisyti savo veidrodžių dėl to, kad jie rodė ne tokį vaizdą. Jis žinojo, kad šitų veidrodžių ištieisinti niekaip neįmanoma, tad ir nesistengė to padaryti. Ėmė manipuliuoti veidrodžio rodomu vaizdu.

Jis plaktuku atsargiai bildeno per medinę lentelę, priglaustą prie veidrodžio. Atsargiai, kad nesudaužytų stiklo. Kalinėjo per įvairias vietas. Pameistrys kartkartėmės šliūšteldavo šilto vandens. Įkišdavo ranką, kad įsitikintų, jog vanduo ne per karštas. Su kiekvienu Laimės Pardavėjo atvaizdu, vaizdas keitėsi. Rankos ištįso labiau, bet veidai mažiau susipaudė. Akys iš keturkampių, netaisyklingų rombų pavirto didelėm lėkštėm. Ir jų sumažėjo...

Pameistrys spiritu nuvalė stiklą. Po keletos dienų vėl pasirodė moteriškė. Bet istorija pasikartojo. Vieną dieną pasiėmė veidrodį. Kitą dieną jį grąžino. Pasimatė kažkokia keista, beformė figūra. Riaukšlės dar pagilėjo, padidėjo tarpai tarp dantų.

Laimės Pardavėjas vėl kalinėjo veidrodį. Laimės Pardavėjas rankoje laikė vaškinę žvakę. Pašildė plaktuko galą. Atsargiai stuktelėjo per patį veidrodžio vidurį. Neskilo. Po akimirkos, kai įsitikino, Pameistrys šliūkštelėjo kelis lašus karšto vandens. Vėliau viena ranka, apmovęs pirštinę, Pameistrys laikė suspaudęs viršutinį kampą. Laimės Pardavėjas lygiai taip pat laikė apatinį kampą. Jie spaudė veidrodžio kampus į rėmą. Atvaizdai vėl keitėsi. Nuo lemens žemyn, perspektyva siaurėjo, o aukštyn – platėjo.

Kai moteriškė po keletos dienos pažiūrėjo į jų darbą. Patylėjo. Ilgai tylėjo. Susimerkė:

- Argi ne puikiai, aš atrodau? Būtent to ir norėjau!

PABAIGA